

moest men kunnen winnen; beide bevolkingsgroepen zouden, dacht hij, blij zijn dat de verbindingen met Nederlands-Indië verbroken waren: de lage lonen die in Indië betaald werden, hadden hun inkomens gedrukt; boeren en arbeiders zouden, anders gezegd, met graagte een bevoorrechte plaats in het nieuwe Europa innemen. Het was Seyss-Inquarts taak, Nederland tot die grote omzwaai te brengen; in hem stelde Hitler groot vertrouwen; men moest goed met hem samenwerken. Ook moest men, zei hij ongeveer, *'unsere Freunde in Holland, also die holländischen Nationalsozialisten'* niet in de steek laten. Van Mussert repte hij niet, wèl van Rost van Tonningen: hij wist nog steeds niet waar deze zich bevond.

Seyss-Inquart zei niet veel. Wèl legde hij Hitler zijn 'Oproep' voor; deze bracht er enkele kleine correcties in aan¹ – wij weten niet, welke. Het stuk werd gedateerd: *Führerhauptquartier*, 25 mei 1940. Seyss-Inquart nam het mee naar Den Haag.

Daar arriveerde hij met Rauter, Schmidt en Fischböck op zondag de 26ste; zij namen voorlopig hun intrek in het hotel 'Kasteel Oud-Wassenaar'.² Nog diezelfde middag sprak Seyss-Inquart met von Falkenhausen: wanneer kon de overdracht van het gezag plaats vinden? Hij suggereerde dinsdag de 28ste; dat was von Falkenhausen veel te vroeg maar meer dan een dag uitstel kon hij niet bedingen. De aftredende *Militärbefehlshaber* had nog een klemmende waarschuwing op het hart: de samenwerking met Winkelman en de secretarissen-generaal was, zei hij, harmonisch, de houding van de bevolking *'überraschend bereitwillig. Jeder Hass fehle, innere Ablehnung sei nicht fühlbar'*, maar: *'Das Volk sei demokratisch, es habe Sorge was nach dem Wechsel in deutschen Verwaltungssystem geschieht. Vorsichtige Zügelführung sei am Platze und werde eher zum Erfolg führen als Zwang'*; ook wees von Falkenhausen er nog op dat de NSB'ers algemeen van landverraad beschuldigd werden en dat geen mens geloofde dat, zoals Berlijn op 10 mei beweerd had, Nederland de neutraliteitsverplichtingen geschonden had.³

Al die vermaningen en raadgevingen liet Seyss-Inquart langs zich heen gaan; hij antwoordde niet eens. Welke opdracht hij van Hitler had, ging von Falkenhausen niet aan. Aan zijn vrouw vertelde hij dat de *Militärbefehlshaber* *'ziemlich böse'* geweest was.⁴

Als plaats waar de gezagsoverdracht zou geschieden, werd de Ridderzaal uitgekozen. Winkelman werd door Seyss-Inquart genegeerd, maar de *Reichskommissar* nodigde wèl de secretarissen-generaal uit, de plechtigheid

¹ N. W. Posthumus en L. de Jong: Tweede gesprek met Rauter, p. 4-8. ² A.v., p. 13. ³ *Bericht des Militärbefehlshabers in den Niederlanden und Belgien vom 26.5.40'* (CDI, 14.1142-44). ⁴ H. J. Neuman: *Arthur Seyss-Inquart*, p. 137.